

ta zasoby sztuchnoho intelektu: tezy dopovidei Mizhnarodnoi naukovoї konferentsii "Shtuchnyi intelekt: dosiahnennia, vyklyky ta ryzyky" – Systems and tools of artificial intelligence: abstracts of reports of the International scientific conference "Artificial intelligence: achievements, challenges and risks". Kyiv, pp. 60–64. [in Ukrainian].

3. Kazakov, H. & Tochylina, I. (2024). Vykorystannia ChatGPT u vykladanni istorii v zakladakh serednoi osvity: pohliad vchytelia [Using ChatGPT in teaching history in secondary education: a teacher's perspective]. *Humanities: History and Pedagogy*. No. 1, pp. 42–51. [in Ukrainian].

4. Kind-Voitiuk, N.V. (2024). ShI ta internet yak instrumenty navchannia na urokakh istorii ta hromadianskoi osvity v Novii ukrainskii shkoli [AI and the Internet as teaching tools in history and civic education lessons in the New Ukrainian school. *Prospects and innovations of science (Series "Pedagogy", Series "Psychology", Series "Medicine")*. No. 11(45). pp. 434–443. [in Ukrainian].

5. Kushnierova, S. (2024). Shtuchnyi intelekt yak pryom rozvytku krytychnoho myslennia na urokakh istorii. Pedagogichnyi visnyk: naukovometodolohichnyi zhurnal [Artificial intelligence as a method of developing critical thinking in history lessons. *Pedagogical bulletin: scientific and methodological journal*. Vol. 1(64). pp. 134–138. [in Ukrainian].

6. Riabets, N. (2024). Shtuchnyi intelekt v osvitnomu protsesi vyshchykh navchalnykh zakladiv: perevahy ta mezhi vidpovidalnosti [Artificial intelligence in the educational

process of higher educational institutions: advantages and limits of responsibility]. *Systemy ta zasoby sztuchnoho intelektu: tezy dopovidei Mizhnarodnoi naukovoї konferentsii "Shtuchnyi intelekt: dosiahnennia, vyklyky ta ryzyky" – Systems and tools of artificial intelligence: abstracts of reports of the International scientific conference "Artificial intelligence: achievements, challenges and risks"*. Kyiv, pp. 213–224. [in Ukrainian].

7. Chubrei, O. & Kushnir, Zh. (2024). Vykorystannia innovatsiynykh instrumentiv na osnovi sztuchnoho intelektu yak odnogo z elementiv interaktyvnykh tekhnolohii na urokakh heohrafii [The use of innovative tools based on artificial intelligence as one of the elements of interactive technologies in geography lessons]. *Innovative Pedagogy*. Issue 69. Vol. 2. pp. 27–31. [in Ukrainian].

8. Mierwald Marcel. Chatting about the Past with Artificial Intelligence. A Case Study of Pupils Interaction with ChatGPT while Completing a History-Learning Task. *Journal of Educational Media, Memory, and Society*. Vol. 16. Issue 2. 2024. pp. 143–173. [in English].

9. Sheng Xiaowei. The Role of Artificial Intelligence in History Education of Chinese High Schools. *Journal of Education, Humanities and Social Sciences*. Vol. 8. 2023. [in English].

Стаття надійшла до редакції 18.11.2025

УДК 378.147/.12

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2025.349404>

Євгенія Гончарова, кандидат педагогічних наук, викладач закладу вищої освіти
кафедри іноземних мов з латинською мовою та медичною термінологією
Полтавського державного медичного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3341-3752>

Олена Беляєва, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач
кафедри іноземних мов з латинською мовою та медичною термінологією
Полтавського державного медичного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9060-4753>

Вікторія Костенко, кандидат філологічних наук, доцент закладу вищої освіти
кафедри іноземних мов з латинською мовою та медичною термінологією
Полтавського державного медичного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9077-2191>

Іванна Знаменська, кандидат філологічних наук, доцент закладу вищої освіти
кафедри іноземних мов з латинською мовою та медичною термінологією
Полтавського державного медичного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7091-6215>

Ірина Сологор, кандидат філологічних наук, доцент закладу вищої освіти
кафедри іноземних мов з латинською мовою та медичною термінологією
Полтавського державного медичного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9899-6552>

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті розглянуто особливості формування професійно-педагогічної компетентності викладача вищої школи, співвідношення професійно-педагогічної компетентності та її складових як загального та фрагментарного. Проаналізовано особливості та функції, притаманні дидактичній, психолого-педагогічній, комунікативній, загальнокультурній, емоційній, самоосвітній, цифровій та інноваційній компетентностям. Розглянуто значення

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

ефективного використання цих компетентностей як взаємопов'язаних, взаємодоповнюючих та взаємодіючих інгредієнтів професійно-педагогічної компетентності.

Ключові слова: компетентність; професійно-педагогічна компетентність; інтегративне особистісне формування; самоосвіта.

Рис. 1. Літ. 15.

Yevheniya Honcharova, Ph.D. (Pedagogy), Lecturer of the Higher Education Institution,
Foreign Languages with Latin and Medical Terminology Department,
Poltava State Medical University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3341-3752>

Olena Bieliaieva, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor, Head of the
Foreign Languages with Latin and Medical Terminology Department,
Poltava State Medical University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9060-4753>

Viktoria Kostenko, Ph.D. (Philology), Associate Professor of the Higher Education Institution,
Foreign Languages with Latin and Medical Terminology Department,
Poltava State Medical University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9077-2191>

Ivanna Znamenska, Ph.D. (Philology), Associate Professor of the Higher Education Institution,
Foreign Languages with Latin and Medical Terminology Department,
Poltava State Medical University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7091-6215>

Iryna Solohor, Ph.D. (Philology), Associate Professor of the Higher Education Institution,
Foreign Languages with Latin and Medical Terminology Department,
Poltava State Medical University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9899-6552>

FORMATION OF PROFESSIONAL AND PEDAGOGICAL COMPETENCE OF A HIGHER EDUCATION LECTURER

The article examines the features of forming the professional and pedagogical competence of a lecturer in a higher education institution, as well as the essence, interrelation, complementarity, and interaction of its components. It also analyzes the correlation between professional and pedagogical competence and its constituent elements as general and fragmentary aspects.

Researchers view the specificity of professional competence as a dynamic combination of components aimed at the full actualization of a specialist's potential in a particular field of activity. Professional competence is a complex and specific entity whose systemic properties cannot remain at a constant, once-acquired and fixed level. By definition, professional competence must be in a continuous process of evolution.

Specifically, the professional and pedagogical competence of a lecturer is considered as an integrative personal formation: a synthesis of positive motivation in career choice, erudition, acquired practical experience, a developed dialogic culture, and the ability to effectively solve educational and upbringing tasks.

The formation of professional and pedagogical competence begins at the stage of obtaining basic professional education. Further development of professional qualification is ensured by expanding and updating previously acquired knowledge, skills, abilities, and competences, both general and specialized.

The article analyzes the features and functions inherent in didactic, psychological-pedagogical, communicative, general cultural, emotional, self-educational, digital, and innovative competences. It also discusses the importance of effectively utilizing the potential of these competences as interrelated, complementary, and interacting components of professional and pedagogical competence in order to achieve positive quantitative and qualitative changes in the implementation of educational and upbringing activities.

Keywords: competence; professional and pedagogical competence; integrative personal formation; self-education.

Постановка проблеми. Сучасний етап модернізації системи української вищої освіти характеризується підвищеними вимогами до рівня професійно-педагогічної компетентності викладачів закладів вищої освіти. Логічний результат ефективного виконання педагогами професійних функцій полягає у ґрунтовній підготовці здобувачів вищої освіти (ЗдВО) до їх успішної реалізації в майбутній професійній діяльності.

Беремо до уваги не лише гарантоване здобуття останніми визначеного силабусом (робочою навчальною програмою) обов'язкового обсягу базових знань, умінь та навичок. Від усвідомленої потреби постійного саморозвитку, готовності до безупинного навчання впродовж усієї фахової діяльності залежить успішне становлення професійної компетентності та конкурентоспроможності потенційного фахівця, його здатність динамічно реагувати на зміни

в суспільному житті, професійні інновації чи модифікацію професійних стандартів, професійна самореалізація в цілому. Ключову роль діяльності викладача в процесі навчання, становлення та розвитку суб'єктів педагогічного впливу як успішних спеціалістів окреслено В. О. Сухомлинським: "...фундамент, на якому стоїть школа і будується все, що робиться в школі, – це різносторонні знання, багате розумове життя, широта кругозору, постійне інтелектуальне зростання кожного вчителя" [14, 50–51].

Аналіз досліджень і публікацій. Вивченню та аналізу сутності поняття "компетентність" у цілому та дидактичних і методичних аспектів такого складного інтегративного багаторівневого утворення як професійно-педагогічна компетентність, присвячували свої наукові праці І. Аносов, Н. Бібік, Н. Венцева, М. Головань, І. Єрмаков, Я. Кодлюк, О. Карапетрова, М. Криштанович, А. Лігоцький, І. Малафійк, О. Малихін, Н. Мойсеюк, О. Овчарук, О. Пометун, В. Сухомлинський, І. Шумілова, В. Яценко та багато інших.

Мета дослідження. Проаналізувати сутність складових професійно-педагогічної компетентності та їх взаємозв'язок, взаємодоповнення, взаємодію і співвідношення як загального і фрагментарного.

Виклад основного матеріалу. У дослідженнях сучасних науковців компетентність нерідко розглядається як індикатор професійної спроможності індивіда:

"компетентність є мірою того, що індивід може робити в конкретно визначений час" [9, 14];

"компетентність – якість особистості, яка необхідна для якісної продуктивної діяльності в певній сфері" [11, 639];

"компетентність" – це оцінна категорія, що характеризує людину як суб'єкта професійної діяльності, її здатність успішно виконувати свої повноваження" [5, 45];

"компетентність" визначається як інтегративна властивість особистості, яка є результатом синтезу базової професійної підготовки й практичного та особистісного досвіду" [2, 110].

При цьому сутність професійної компетентності як категорії дослідники вбачають у динамічному поєднанні компонентів, орієнтованих на повноцінну реалізацію фахівців у певній сфері діяльності. Це, передусім, "спеціально структуровані (організовані) набори знань, умінь, навичок і ставлень, що їх набувають у процесі навчання" [5, 17], примножені та поглиблені завдяки самонавчанню і самовдосконаленню; досвід, напрацьований у процесі фахової діяльності; сформована здатність приймати максимально ефективні рішення у конкретних ситуаціях реальної професійної діяльності; особисті творчі якості.

М. Криштанович пропонує таке визначення професійної компетентності: "здатність фахівця від початку своєї професійної діяльності на рівні визна-

ченого державою стандарту відповідати суспільним вимогам професії шляхом ефективної професійної діяльності, демонструвати належні особисті якості, мобілізуючи для цього відповідні знання, вміння, навички, емоції, ґрунтуючись на власній внутрішній мотивації, ставленнях, моральних і етичних цінностях та досвіді" [6, 104].

Професійна компетентність також визначається "як система знань, яку постійно потрібно розширювати та яка дозволяє працівникам виконувати покладені на них професійні завдання, досягаючи при цьому високого рівня продуктивності праці" [10, 9].

Професійна компетентність – складне специфічне утворення, системні властивості якого не можуть залишатися на постійному, одного разу отриманому та зафіксованому рівні. За визначенням, професійна компетентність має перебувати в постійному процесі еволюції, успішність якого забезпечується одночасним культивуванням двох взаємодоповнюючих напрямів розвитку:

- екстенсивного, що передбачає стабільне накопичення фахово-значущої інформації;

- інтенсивного, спрямованого на аналіз, опрацювання отриманих знань, умінь, навичок та окреслення найбільш перспективних можливостей застосування їх у професійній діяльності.

Необхідним фактором реалізації вищезначеного вважаємо здобуття певних компетентностей, які являють собою конче необхідні компоненти сформованої професійної компетентності. Так, необхідність безперервного отримання та опрацювання нової інформації потребує наявності цифрової компетентності, організація стабільної роботи колективу вимагає сформованої комунікативної компетентності і т.і.

У сучасній психолого-педагогічній літературі одне з чільних місць займає дослідження безпосередньо феномену професійно-педагогічної компетентності та аналіз сутності притаманних їй компонентів.

С. Сковцова визначає професійно-педагогічну компетентність викладача як "властивість особистості, що виявляється в здатності до педагогічної діяльності", "єдність теоретичної й практичної готовності педагога до здійснення педагогічної діяльності", "спроможність результативно діяти, ефективно розв'язувати стандартні та проблемні ситуації, що виникають у педагогічній діяльності" [13, 93–94].

Загалом, у першоджерелах професійно-педагогічна компетентність викладача розглядається як інтегративне особистісне формування, синтез позитивної мотивації у виборі професії, ерудиції, здобутого практичного досвіду, розвинутої діалогічної культури, здатності ефективно вирішувати освітньо-виховні питання.

Специфіка професійно-педагогічної компетентності як цілісного утворення полягає у консолідації ряду взаємопов'язаних, взаємодоповнюючих, взає-

модіючих компетентностей як загального, так і фахового спрямування. До останніх відносимо дидактичну компетентність.

За визначенням І. Малафійка, “об’єктом дидактики є процес навчання з одночасним розвитком і вихованням учнів на основі цього процесу. Йдеться про цілісний навчально-виховний процес в єдності навчання, виховання і розвитку учнів на основі засвоєння ними предметних знань” [8, 108].

Сутність дидактичної компетентності полягає в накопиченні та безперервній актуалізації знань щодо новітніх освітніх форм, засобів, методів, технологій та здатності оптимально використовувати отримані знання і досвід у процесі реалізації педагогічної діяльності, беручи до уваги індивідуальні особливості суб’єктів навчання та орієнтуючись на “знання психолого-педагогічних механізмів засвоєння знань та формування умінь і навичок” [4, 89].

Основоположна риса сформованої дидактичної компетентності полягає в готовності і здатності моделювати освітній процес з урахуванням потенціалу прогресивних освітніх технологій, оптимального добору відповідних запланованим цілям засобів, методів, організаційних форм процесу навчання, інструментів та технологій, спрямованих на контроль, діагностику та об’єктивну оцінку отриманих результатів.

Структуру моделювання можемо окреслити як сукупність наступних дій:

- “1 – формулювання цілей навчання;
- 2 – розробка та реалізація способів діяльності, спрямованих на досягнення цих цілей;
- 3 – отримання інформації про ступінь досягнення цілей навчання та оцінка різниць між запланованим та досягнутим результатом;
- 4 – корекційні дії” [8, 573].

Антропоцентрична спрямованість сучасної української вищої школи диктує необхідність створення психологічно сприятливого освітнього середовища, орієнтованого на індивідуалізацію та диференціацію процесу навчання, позитивний характер взаємовідносин учасників указанного процесу, оскільки “навчання – це шлях освіти, отже це процес руху учня від незнання до знання. Цей рух здійснюється у формі органічного поєднання суб’єктно- суб’єктної та суб’єктно- об’єктної взаємодій” [8, 122].

Найявність психолого-педагогічної компетентності як невід’ємної складової професійно-педагогічної компетентності демонструється саме в поєднанні теоретичних основ знань, умінь і навичок психолого-педагогічної діагностики та потенціалу використання їх у процесі психолого-педагогічної підтримки ефективної організації процесу навчання на засадах фундації взаємодії зі здобувачами вищої освіти з урахуванням їх індивідуальних запитів, ймовірних можливостей і здібностей, прогнозованих утруднень [3]. Психологічні та педагогічні

аспекти психолого-педагогічної компетентності реалізуються в комплексній діяльності, орієнтованій на розвиток інтелекту, позитивного мислення, психологічної стійкості та здатності до самоаналізу здобувачів вищої освіти, удосконаленні їх комунікативних навичок.

Функція комунікативної компетентності полягає в забезпеченні та оптимізації колективної взаємодії чинних учасників освітнього процесу. Комунікативна компетентність проявляється в навичках міжособистісних взаємин, напрацьованих на основі “знання мовленнєвої культури, уміння розуміти співрозмовника, підтримувати розмову з використанням вербальних та невербальних засобів, аргументовано доносити свою думку” [1, 35]. Формування позитивної психо-емоційної атмосфери у взаємовідносинах учасників реального спілкування (викладача зі здобувачами вищої освіти; здобувачів вищої освіти між собою) сприяє успішному розв’язанню освітніх завдань.

Наслідком інтеграції української вищої школи у світовий освітній простір стала зацікавленість іноземних студентів в одержанні освіти саме у закладах вищої освіти України. Ціннісно-змістові позиції загальнокультурної компетентності спрямовуються на забезпечення результативності професійної діяльності викладача в аспекті налагодження взаємовідносин із носіями різномірних культурних, релігійних та світоглядних еталонів. Від викладача вимагається “особистісне прийняття цінностей культури – поваги до традицій і злагоди між людьми, сприйняття соціальних і культурних відмінностей, здатності почути та зрозуміти інших, толерантно поводитися в широкому спектрі життєвих ситуацій” [15, 211]. Системні властивості загальнокультурної компетентності важливі не лише у спілкуванні зі ЗдВО-іноземцями. Україна – велика країна, кожний регіон визначається специфічними звичаями, традиціями, навіть діалектами. Реалізація освітніх цілей знаходиться у прямій залежності від успішного налагодження комунікації та співпраці із ЗдВО з урахуванням своєрідних рис, притаманних кожному індивіду.

У становленні та розвитку фахової спроможності викладача забезпечувати функціонування позитивних взаємовідносин зі ЗдВО виняткове значення відіграє емоційна складова. Адаптація вчорашніх школярів до специфіки умов навчання в закладах вищої освіти – це завжди складний і неоднозначний процес. В умовах воєнного стану, коли значна кількість першокурсників прибуває з прифронтових територій і відзначається зниженою стресостійкістю, зростають вимоги до здатності викладача усвідомлювати емоції співрозмовників та вибудовувати лінію власної поведінки на засадах емоційної стабільності, врівноваженості, чуйності, розуміння психологічного стану кожної особистос-

ті. Як засвідчує аналіз наукових джерел, емоційна компетентність “передбачає цілісний та прогресивний розвиток емоційної сфери особистості і представляє собою набір знань, вмінь і навичок, які дозволяють адекватно діяти на основі обробки всієї емоційної інформації” [7, 90], а саме надають змогу в кожному конкретному випадку визначити форму та формат необхідної допомоги, відшукати відповідні слова підтримки, знайти оптимальний варіант вирішення конфліктної ситуації.

У нинішніх умовах постійної трансформації знань, інтелектуальна активність педагога, орієнтована на безупинний розвиток фахових та соціально-культурних якостей особистості, стає обов’язковим чинником його професійної спроможності. Самоосвітня компетентність виявляється в емоційно-ціннісному відношенні до саморозвитку та самовдосконалення, готовності і здатності до планування та організації систематичної самоосвітньої діяльності, умінні знаходити джерела професійно-значущої інформації, узагальнювати та аналізувати отримані дані, спираючись на власний практичний досвід адекватно оцінювати перспективи застосування їх у реальній навчально-виховній діяльності з метою інтенсифікації процесу оволодіння знаннями ЗдВО. Логічним наслідком розвитку цифрових

технологій, збільшення кількості сучасних комунікативних та інформаційних засобів стала цифрова трансформація сучасного освітнього середовища. Цифрова компетентність викладача “охоплює знання, навички та ставлення, які необхідні для ефективного використання цифрових технологій та інструментів у повсякденному житті та професійній діяльності” [12, 77]. Використання електронних освітніх ресурсів забезпечує ефективну організацію процесу навчання в дистанційному та змішаному форматах, сприяє налагодженню оперативної освітньої комунікації зі ЗдВО, автоматизації моніторингу навчальних досягнень останніх. Важливу роль відіграє адекватне інтегрування можливостей цифрових технологій із раніше напрацьованим діапазоном засобів і методів діяльності.

Останнім часом істотна увага приділяється впровадженню в освітній процес можливостей штучного інтелекту (ШІ). На думку науковців, ефективне застосування технологій ШІ у навчальних цілях забезпечують наступні складові цифрової компетентності викладача: “розуміння концепцій ШІ; вміння працювати з інструментами ШІ; здатність застосовувати ШІ у навчанні; уміння аналізувати та інтерпретувати дані; етичне та відповідальне використання ШІ; постійний професійний розвиток” [12, 85].

Рис. 1. Схема формування професійно-педагогічної компетентності

Інноваційна компетентність у науковій літературі характеризується як “наявність інноваційного сприйняття суб’єкта: сприйняття власних інновацій і взагалі інновацій або відкриттів, здатність побачити елементи нового у відносно сталому та здатність запропонувати принципово нове вирішення проблеми” [2, 113]. Формування інноваційної компетентності імовірно за умови досконалого рівня фахових знань та навичок викладача, його прагнення до постійного саморозвитку та самовдосконалення, сприйняття необхідності впровадження у професійну діяльність інноваційних елементів, зорієнтованості на освоєння, осмислення та застосування у розв’язанні педагогічних проблем оновлених, більш дієвих форм, методів та засобів навчання.

Становлення професійно-педагогічної компетентності розпочинається на етапі здобуття викладачем базової професійної освіти. Подальший розвиток фахової кваліфікації забезпечується примноженням та актуалізацією попередньо здобутих знань, умінь, навичок та компетентностей як загального, так і фахового спрямування. Позитивні кількісні та якісні зміни інтегративного особистісного утворення – професійно-педагогічної компетентності – досягаються шляхом ефективного використання потенціалу компетентностей як його взаємопов’язаних, взаємодоповнюючих та взаємодіючих компонентів. Схема формування професійно-педагогічної компетентності зображена на Рис. 1.

Висновки. В умовах стрімкої еволюції та глобалізації сучасного світу, коли повсякчас примножуються та підвищуються вимоги до фахових характеристик випускників закладів вищої освіти, до їх спроможності приймати адекватні рішення, спрямовані на вирішення професійних проблем, здатності повноцінно реалізуватися в обраній сфері діяльності, подальше вивчення та аналіз сутності професійно-педагогічної компетентності та її компонентів залишається актуальним, оскільки відповідає вирішенню однієї з найважливіших проблем сьогочасної освіти: вдосконаленню теоретичної та практичної майстерності педагога, розвитку його потенційної здатності до результативного розв’язання освітніх та виховних питань.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрощук І. Комунікативна компетентність як важливий засіб ефективної взаємодії учасників освітнього процесу. *Молодь і ринок*. 2022. № 3–4. С. 34–38. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mir_2022_3-4_9 (дата звернення: 26.08.2025).
2. Венцева Н.О., Карапетрова О.В. Інноваційна компетентність як складова професійної діяльності сучасного педагога. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Сер. Педагогіка і психологія*. 2022. № 1. С. 109–115. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vduep_2022_1_14 (дата звернення: 26.08.2025).

3. Ждан В.М., Бобирьов В.М., Білаш С.М., Беляєва О.М. Психолого-педагогічна компетентність лікаря: синтез медицини, педагогіки та психології. *Актуальні питання лінгвістики, професійної лінгводидактики, психології і педагогіки вищої школи* : зб. ст. II Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, 8–9 червня, 2017 р. Полтава. С. 3–8.

4. Кірдан О. Дидактична компетентність майбутніх викладачів закладів вищої освіти: сутність, формування, розвиток. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2023. Вип. 2. С. 84–91. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ppsv_2023_2_13 (дата звернення: 26.08.2025).

5. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: бібліотека з освітньої політики / під заг. ред. О. В. Овчарук. Київ: “КІС”, 2004. 112 с.

6. Криштанович М.Ф. Роль і значення категорій “компетенція” і “компетентність” у процесі дослідження підготовки викладача закладу вищої освіти. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Вип. 9 (1). С. 104–107. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/innped_2019_9\(1\)_24](http://nbuv.gov.ua/UJRN/innped_2019_9(1)_24) (дата звернення: 26.08.2025).

7. Любіна Л.А., Тимофієва М.П., Осипенко В.А. Емоційна компетентність як показник психологічного здоров’я особистості майбутніх лікарів. *Психологічний часопис*. 2018. № 5. С. 81–97. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/psch_2018_5_8 (дата звернення: 26.08.2025).

8. Малафійк І.В. Дидактика новітньої школи : навч. посіб. Київ: Видавничий Дім “Слово”, 2014. 632 с.

9. Малихін О.В. Організація самостійної навчальної діяльності студентів вищих педагогічних навчальних закладів: теоретико-методологічний аспект : монографія. Кривий Ріг : Видавничий дім, 2009. 307 с.

10. Мигаль С.П., Скриньковський Р.М., Борисенко О.М., Батьковець Н.В., Хмиз М.В. Професіоналізм, професійна культура, професійна компетентність та професійна підготовка: поняття і особливості співвідношення у трудовій діяльності. *Міжнародний науковий журнал “Інтернаука”. Сер. Економічні науки*. 2022. № 3. С. 7–14. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnjie_2022_3_3 (дата звернення: 26.08.2025).

11. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка : навч. посіб. Київ, 2007. 656 с.

12. Морзе Н.В., Бойко М.А., Струтинська О.В., Смирнова-Трибульська Є.М. Якою має бути цифрова компетентність вчителів у галузі використання штучного інтелекту? *Відкрите освітнє е-серйовище сучасного університету*. 2024. Вип. 16. С. 76–91. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/oeemu_2024_16_8 (дата звернення: 26.08.2025).

13. Скворцова С.О. Професійна компетентність вчителя: зміст і поняття. *Наука і освіта*. 2009. № 4. С. 93–96.

14. Сухомлинський В.О. Павлівська середня школа : в 5 т. Київ : Рад. школа, 1977. Т. 4. С. 7–390.

15. Шумілова І. Загальнокультурна компетентність педагога – важливий напрямок ідеї провідництва в освіті. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Сер. Педагогічні науки*. 2018. Вип. 2. С. 208–215. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nzbdu_2018_2_23 (дата звернення: 26.08.2025).

REFERENCES

1. Androshchuk, I. (2022). Komunikatyvna kompetentnist yak vazhlyvyi zasib efektyvnoi vzaemodii uchasnykiv osvithnoho protsesu [Communicative competence as an important

means of participants effective interaction in the educational process]. *Youth & market*. No. 3–4. pp. 34–38. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mir_2022_3-4_9 (Accessed 26 Aug. 2025). [in Ukrainian].

2. Vientseva, N.O. & Karapetrova, O.V. (2022). Innovatsiina kompetentnist yak skladova profesiinoi diialnosti suchasnoho pedahoha [Innovative competence as a component of the professional activity of a modern teacher]. *Alfred Nobel University Journal of Pedagogy and Psychology*. No. 1. pp. 109–115. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdupe_2022_1_14 (Accessed 26 Aug. 2025). [in Ukrainian].

3. Zhdan, V.M., Bobrov, V.M., Bilash, S.M. & Bieliaieva, O.M. (2017). Psykholoho-pedahohichna kompetentnist likaria: syntezy medytyny, pedahohiky ta psykhologhii [Psychological and pedagogical competence of a doctor: a synthesis of medicine, pedagogy and psychology]. *Aktualni pytannia lnhvistyky, profesiinoi lnhvodydaktyky, psykhologhii i pedahohiky vyshchoi shkoly : zb. st. II Vseukr. nauk.-prakt. konf. z mizhnar. uchastiu, 8–9 chervnia, 2017 r. – Current issues of linguistics, professional linguistic didactics, psychology and pedagogy of higher school*: collection of articles of the II All-Ukrainian scientific and practical conference with international participation, June 8–9, 2017. Poltava. pp. 3–8. [in Ukrainian].

4. Kirdan, O. (2023). Dydaktychna kompetentnist maibutnikh vykladachiv zakladiv vyshchoi osvity: sutnist, formuvannia, rozvytok [Didactic competence of future teachers of higher education institutions: essence, formation, development]. *Problems of modern teacher training*. Vol. 2. pp. 84–91. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ppsv_2023_2_13 (Accessed 26 Aug. 2025). [in Ukrainian].

5. Kompetentnisnyi pidkhid u suchasni osviti: svitovyi dosvid ta ukraiynski perspektyvy: biblioteka z osvithoi polityky [Competency-based approach in modern education: world experience and Ukrainian prospects: educational policy library]. (Ed.) O.V. Ovcharuk. Kyiv, 2004. 112 p. [in Ukrainian].

6. Kryshchanovych, M.F. (2019). Rol i znachennia katehori "kompetentsiia" i "kompetentnist" u protsesi doslidzhennia pidhotovky vykladacha zakladu vyshchoi osvity [The role and significance of the categories "competence" and "competence" in the process of studying the training of a teacher of a higher education institution]. *Innovative Pedagogy*. Vol. 9 (1). pp. 104–107. Available at: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/innped_2019_9\(1\)_24](http://nbuv.gov.ua/UJRN/innped_2019_9(1)_24) (Accessed 26 Aug. 2025). [in Ukrainian].

7. Liubina, L.A., Tymofiiieva, M.P., Osypenko, V.A. (2018). Emotsiina kompetentnist yak pokaznyk psykhologichnoho zdorovia osobystosti maibutnikh likariv [Emotional competence as an indicator of the psychological health of the personality of future doctors]. *Psychological journal*. No. 5.

pp. 81–97. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/psch_2018_5_8 (Accessed 26 Aug. 2025). [in Ukrainian].

8. Malafiiuk, I.V. (2014). Dydaktyka novitnoi shkoly: navch. posib. [Didactics of the modern school: a manual]. Kyiv, 632 p. [in Ukrainian].

9. Malykhin, O.V. (2009). Orhanizatsiia samostiinoi navchalnoi diialnosti studentiv vyshchych pedahohichnykh navchalnykh zakladiv: teoretyko-metodolohichniy aspekt : monohrafiia [Organization of independent educational activity of students of higher pedagogical educational institutions: a theoretical and methodological aspect: a monograph]. Kryvyi Rih, 307 p. [in Ukrainian].

10. Myhal, S.P., Skrynkovskiy, R.M., Borysenko, O.M., Batkovets, N.V. & Khmyz, M.V. (2022). Profesionalizm, profesiina kultura, profesiina kompetentnist ta profesiina pidhotovka: poniattia i osoblyvosti spivvidnoshennia u trudovii diialnosti [Professionalism, professional culture, professional competence and professional training: concepts and features of the relationship in labor activity]. *International scientific journal "Internauka". Series: "Economic Sciences"*. No. 3. pp. 7–14. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mmjie_2022_3_3 (Accessed 26 Aug. 2025). [in Ukrainian].

11. Moiseiuk, N.Ie. (2007). Pedahohika : navch. posib. [Pedagogy: a manual]. Kyiv, 656 p. [in Ukrainian].

12. Morze, N.V., Boiko, M.A., Strutynska, O.V. & Smyrnova-Trybulska, Ye.M. (2024). Yakoiu maie buty tsyfrova kompetentnist vchyteliv u haluzi vykorystannia shtuchnoho intelektu? [What should be the digital competence of teachers in the field of using artificial intelligence?]. *Open educational e-environment of modern University*. Vol. 16. pp. 76–91. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/oecemu_2024_16_8 (Accessed 26 Aug. 2025). [in Ukrainian].

13. Skvortsova, S.O. (2009). Profesiina kompetentnist vchytelia: zmist i poniattia [Professional competence of a teacher: content and concepts]. *Science and Education*. No. 4. pp. 93–96. [in Ukrainian].

14. Sukhomlynskyi, V.O. (1977). Pavlyska serednia shkola : v 5 t. [Pavlyska Secondary School: in 5 volumes]. Kyiv, Vol. 4. pp. 7–390. [in Ukrainian].

15. Shumilova, I. (2018). Zahalnokulturna kompetentnist pedahoha – vazhlyvyi napriamok idey providnystva v osviti [General cultural competence of a teacher is an important direction of the idea of leadership in education]. *Scientific papers of Berdiansk State Pedagogical University Series: Pedagogical sciences*, Vol. 2. pp. 208–215. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nzbdpu_2018_2_23 (Accessed 26 Aug. 2025). [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 11.11.2025

"Я віддаю перевагу тому, що можна побачити, почути і вивчити".

Теракліт Ефеський
давньогрецький філософ

"Наука – це впорядковане знання".

Герберт Спенсер
англійський філософ

